

Minskad miljöpåverkan från flytgödsellager

Maria Berglund

Hushållningssällskapet Halland

maria.berglund@hushallningssallskapet.se

035-465 22

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Kristina Mjöfors*, Sara Nilsson** och Marianne Tersmeden*

* RISE ** Hushållningssällskapet Halland

Effektiva temperaturåtgärder för att minska metan- och ammoniakemissioner från flytgödsellager (2020-2023)

Utgångspunkt: Låg temperatur = lägre emissioner. Men vad har betydelse för temperaturen och vad kan man göra?

Vad:

- Mäta och simulera temperatur i gödsellager.
- Räkna ekonomi och miljönytta
- Praktiska Råd – hur ska man göra?
- Dialog om produktionsvillkor

Finansiering: Jordbruksverket, Bertebos Stiftelse

Mekanismit

Metan bildas vid anaerob nedbrytning av organiskt material. Metan bildas i hela gödselvolymen.

Påverkande faktorer:

Väderlek

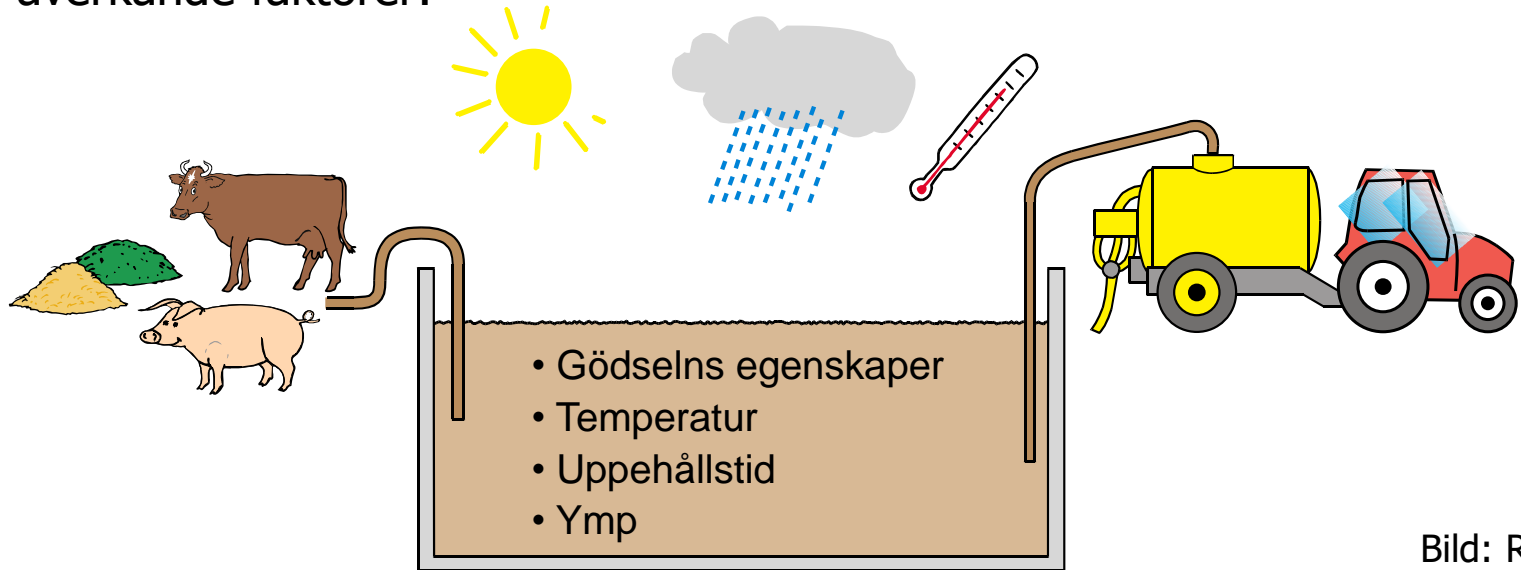

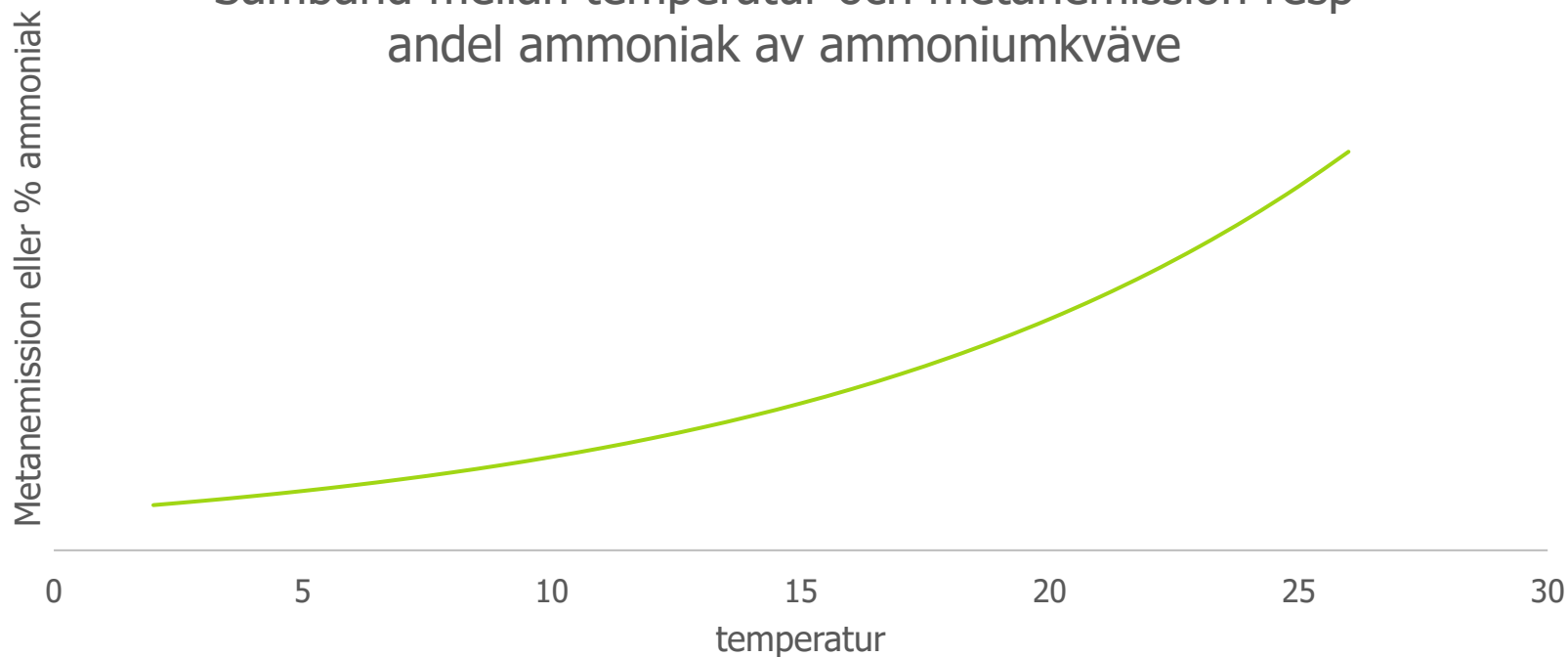
Bild: RISE

Ammoniak: kemisk jämvikt $\text{NH}_4^+ \rightleftharpoons \text{NH}_3$
Emissionen sker i ytan.

Påverkande faktorer:

- Luftväxlingar
- pH: Högre pH $\rightarrow$ högre andel NH_3
- Täckning/fysiska barriärer
- Temperatur: högre temperatur $\rightarrow$ högre andel NH_3

Samband mellan temperatur och metanemission resp andel ammoniak av ammoniumkväve

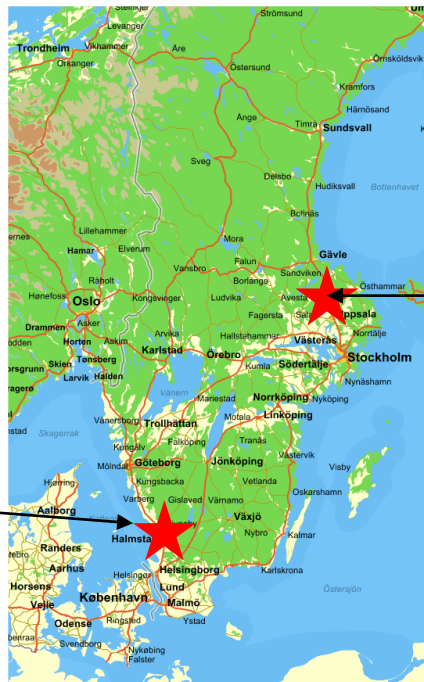
Lustgas: biologisk process. Bildas i ytan

- Tillgång kväve (ammonium, nitrat) och organiskt material
- Omväxlande syrerika och syrefattiga zoner, inte helt syrefritt:
  - Kan bildas i ytan, men inte längre ner i flytgödseln (syrefritt)
  - Svämtäcke → förutsättningar för att lustgas kan bildas.
  - Blank yta → ingen lustgasbildning
- Ammoniäkförluster ger "indirekt" lustgas
- (temperatur, pH)

Hur gjorde vi?

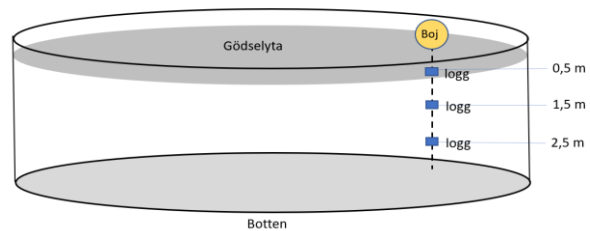
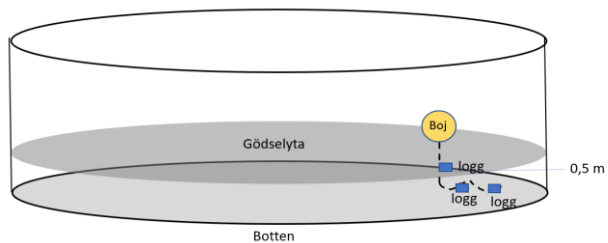
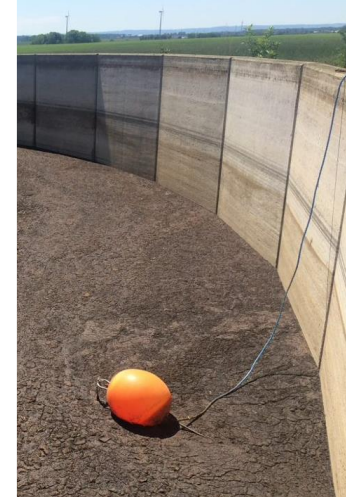
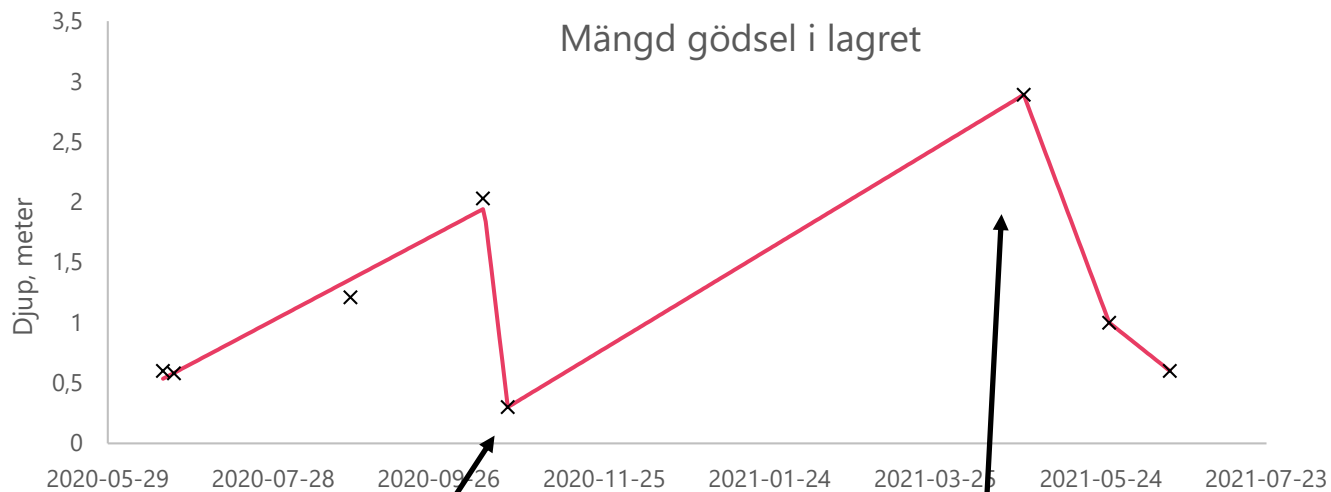

- Referens
- Bred och grund
- Med spänntak

- Placerad i sol resp skugga

- Referens, utan skuggkonstruktion
- Med skuggkonstruktion

Mätt och simulerat temperatur

Mätt temperatur

Flytgödselbrunnar i Halland

	Ref	Bred & grund	Spänntak	Sol	Skugga
Volym, m ³	3 000	2 400	2 200	700	500
Djup, m	4	3	4	3	3
Nedgrävd		2 av 3 m			
Tak			Ja		

Gödselbrunnar i Uppland

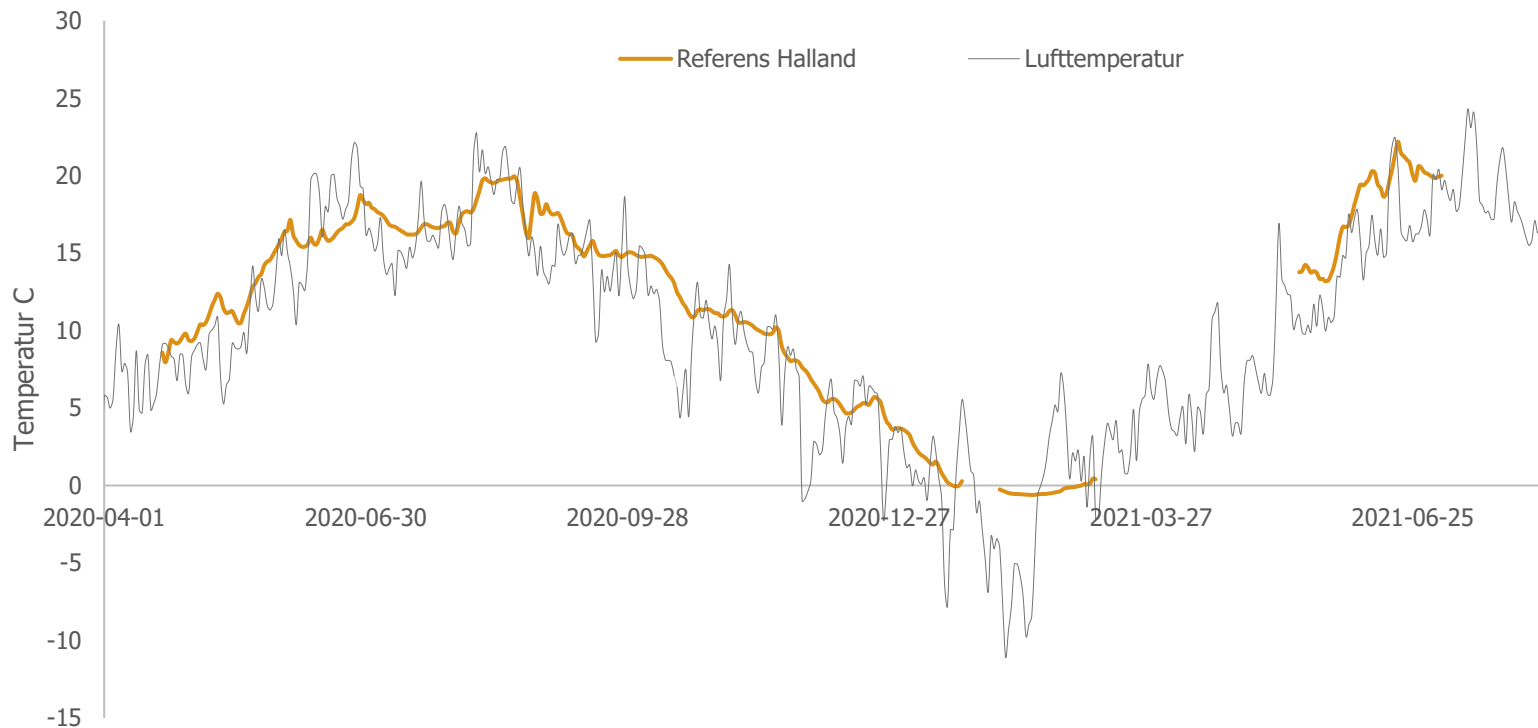
	Ref	Skugg
Volym, m ³	1 100	1 100
Djup, m	3	3
Nedgrävd, m	1,5	1,5
Tak	Nej	Nej

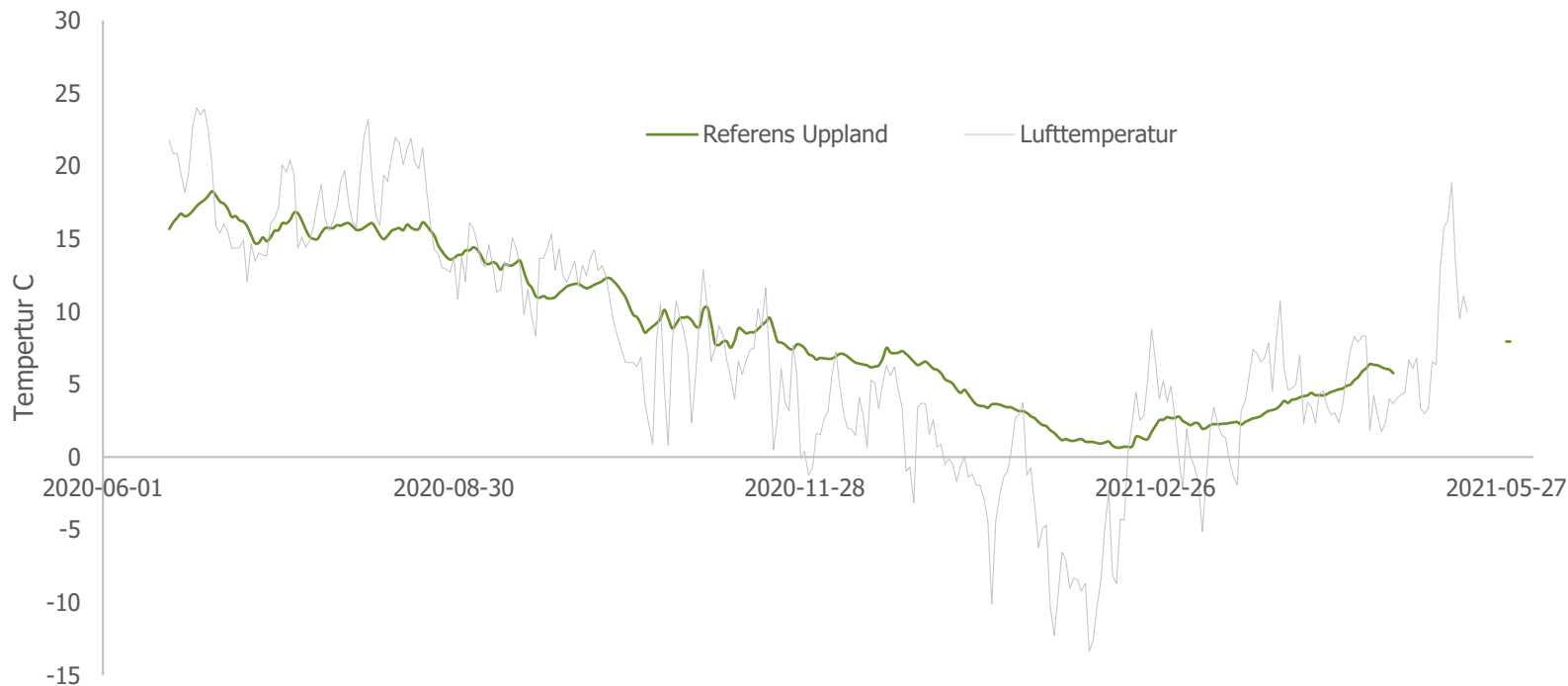
Vad kom vi fram till?

Temperaturen i lagren följer lufttemperaturen, fast trögare (Halland)

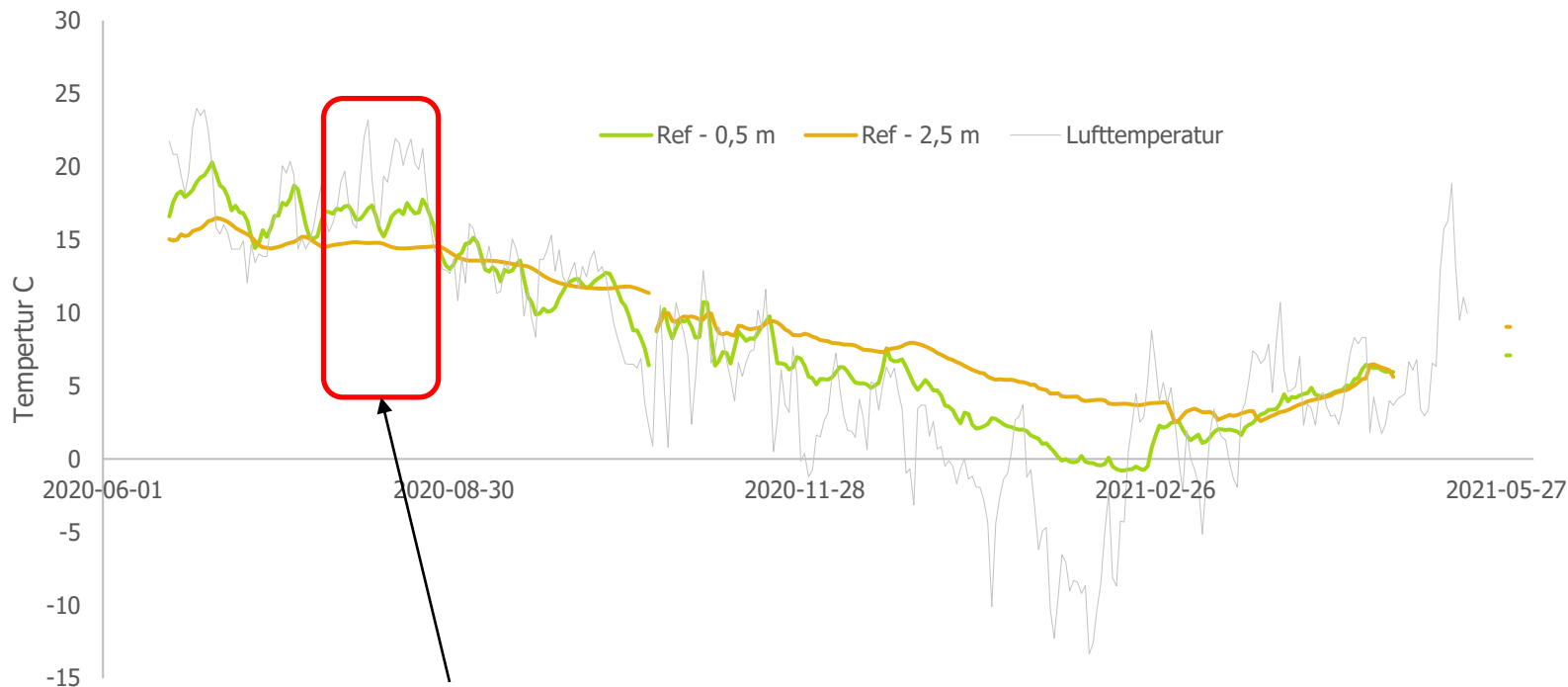

Temperaturen i lagren följer lufttemperaturen, fast trögare (Uppland)

Olika djup (Uppland): Temperaturen fluktuerar snabbare och mer vid ytan
 Varm period = varmare vid ytan. Kall period = varmare längre ner

1/8—23/8: 2 °C varmare nära ytan (0,5 m ned) än djupare

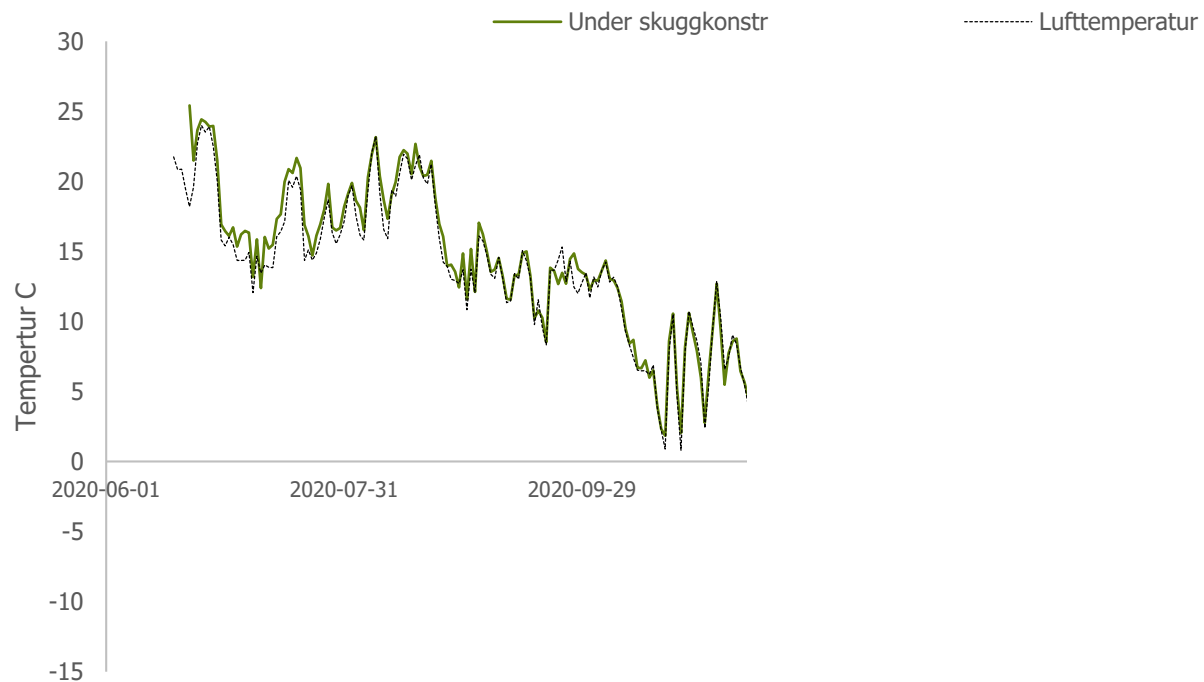

Blir det någon effekt av skuggning?

Skugggande konstruktion

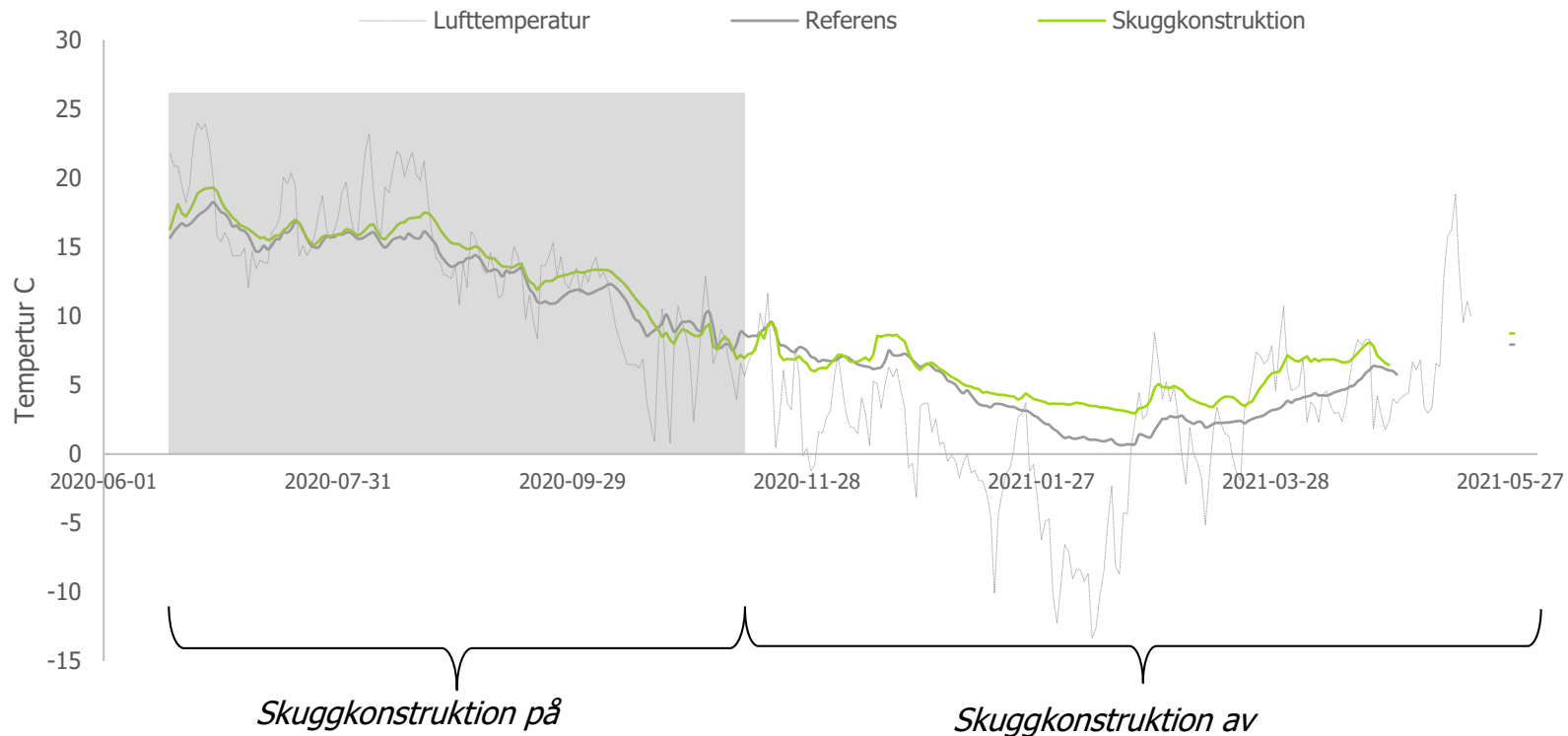

Samma lufttemperatur under skuggkonstruktion som vid väderstationen (Uppland)

Skuggkonstruktion – temperatur i gödseln: Ingen entydig effekt av skuggkonstruktion

Brunnen med skuggkonstruktion var varmare även vintertid (Uppland)

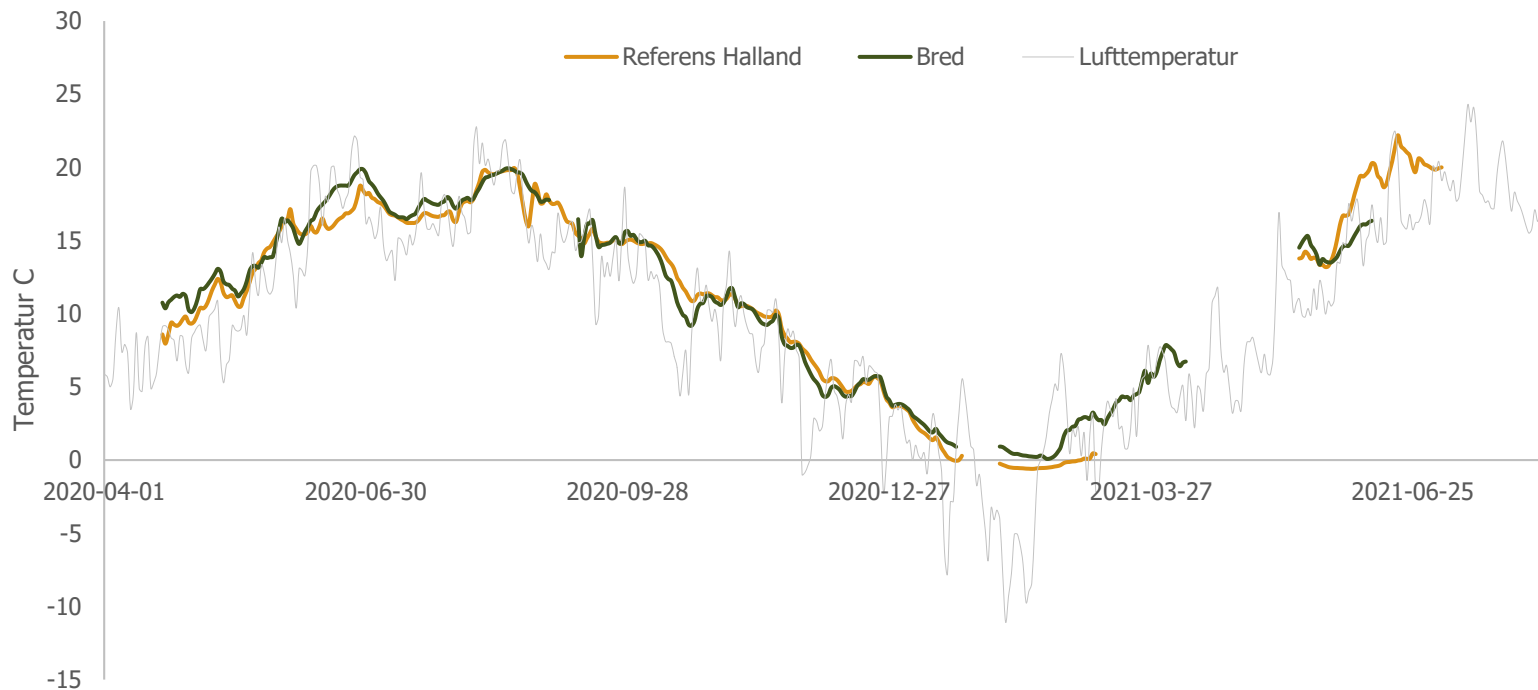
Placering i Sol eller Skugga kan påverka ytan mest, men inga(?) skillnader sommartid på 0,5 m djup (Halland)

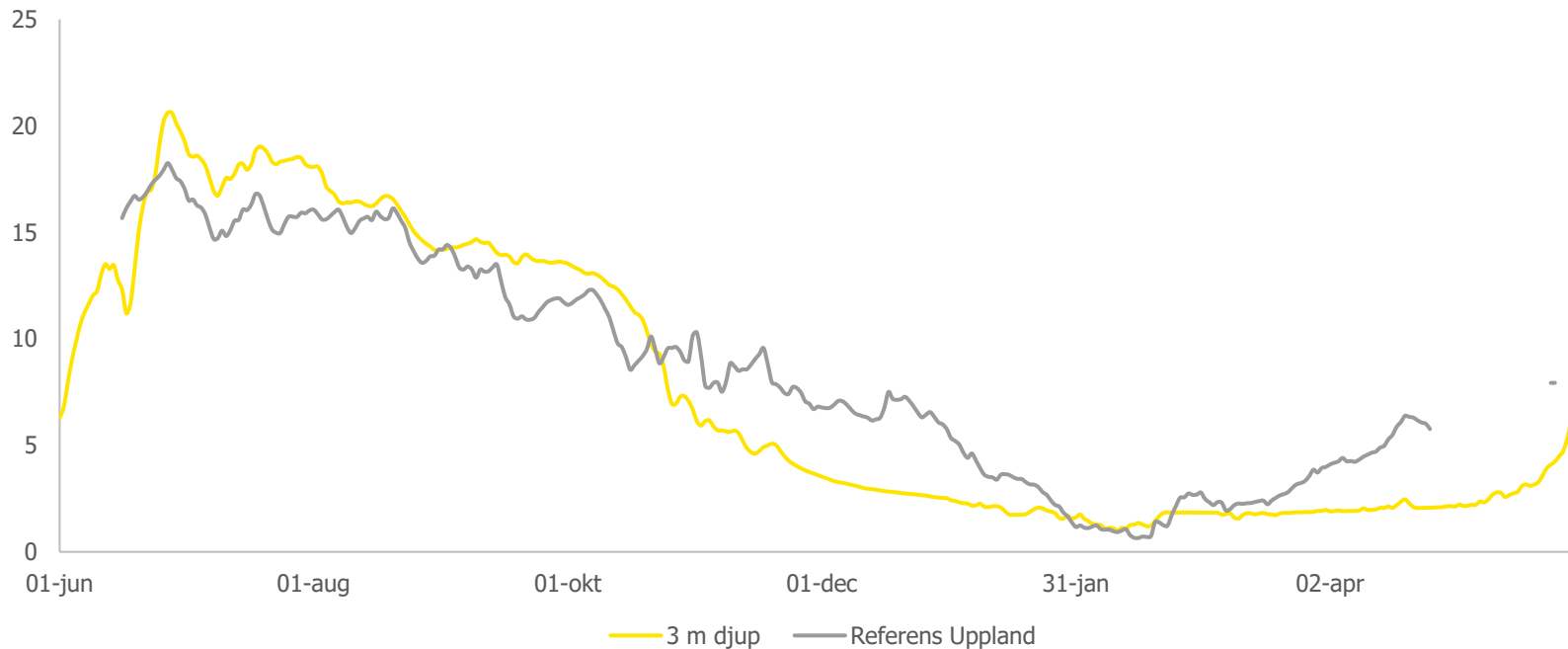

Bli det någon effekt av utformning?

Bred och grund brunn (Halland): Ingen(?) uppmätt skillnad mellan nivåer, men ju djupare brunn desto större andel av gödseln vid ytan → kan påverka medeltemperaturen i brunnen. (här beräknad medeltemperatur)

Simulering kontra mätningar i Uppland

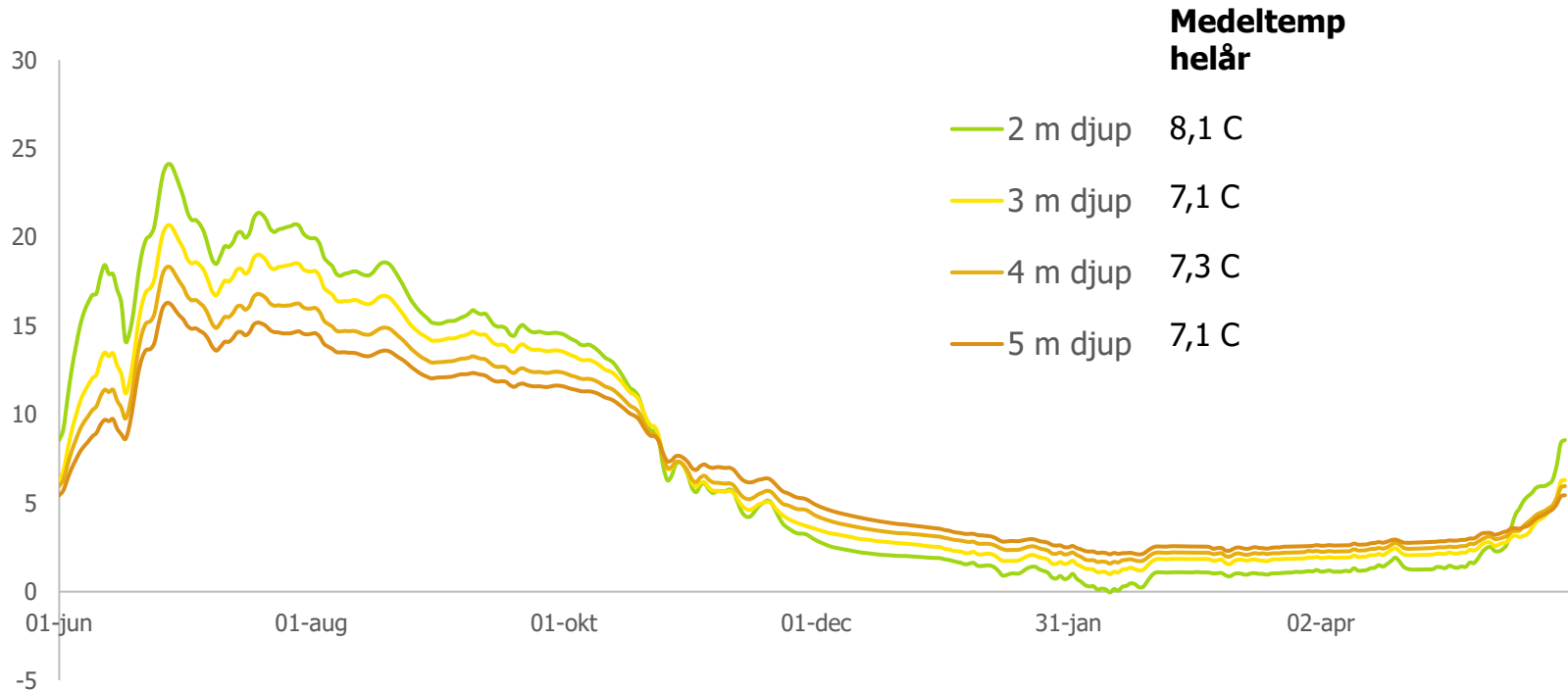

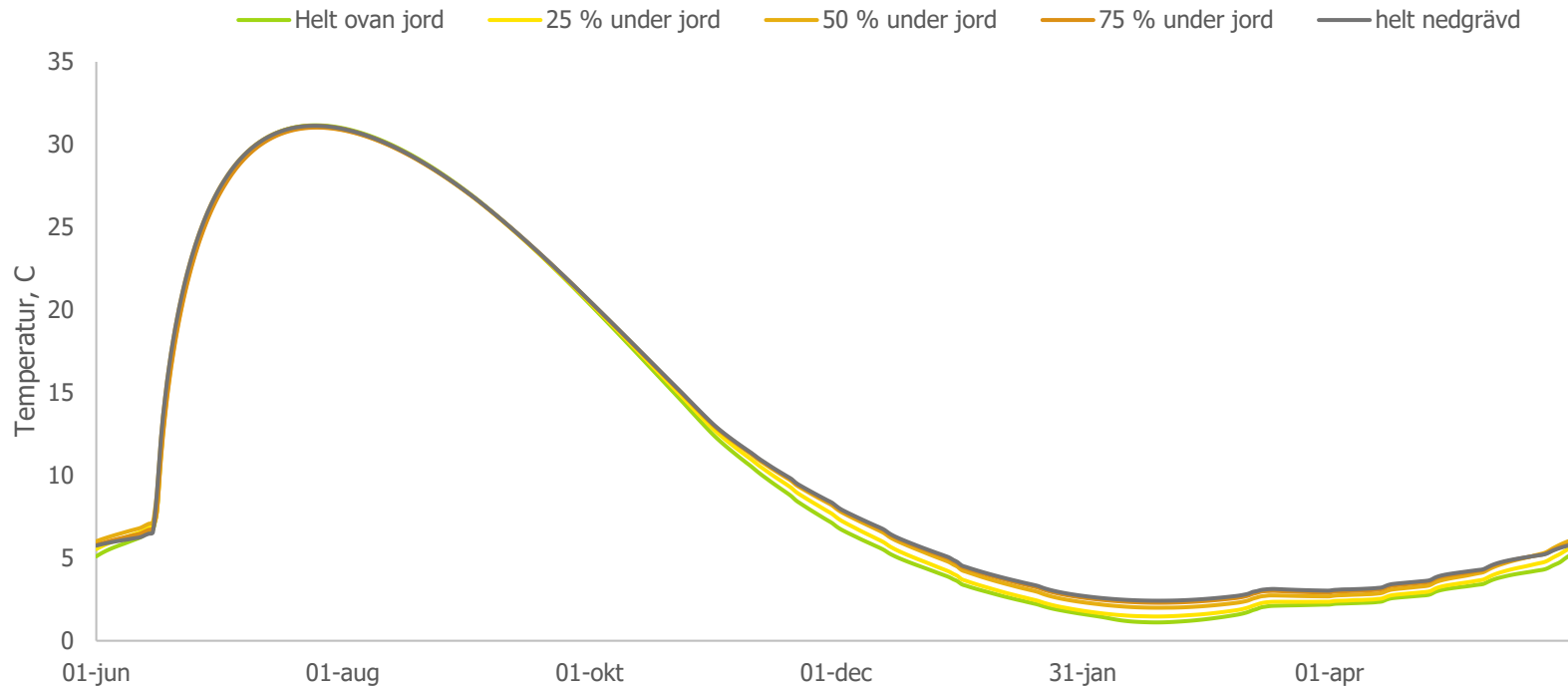
Djupare brunn fördelaktigt

- Samma volym, men olika djup (simulering, baserat på Uppland)

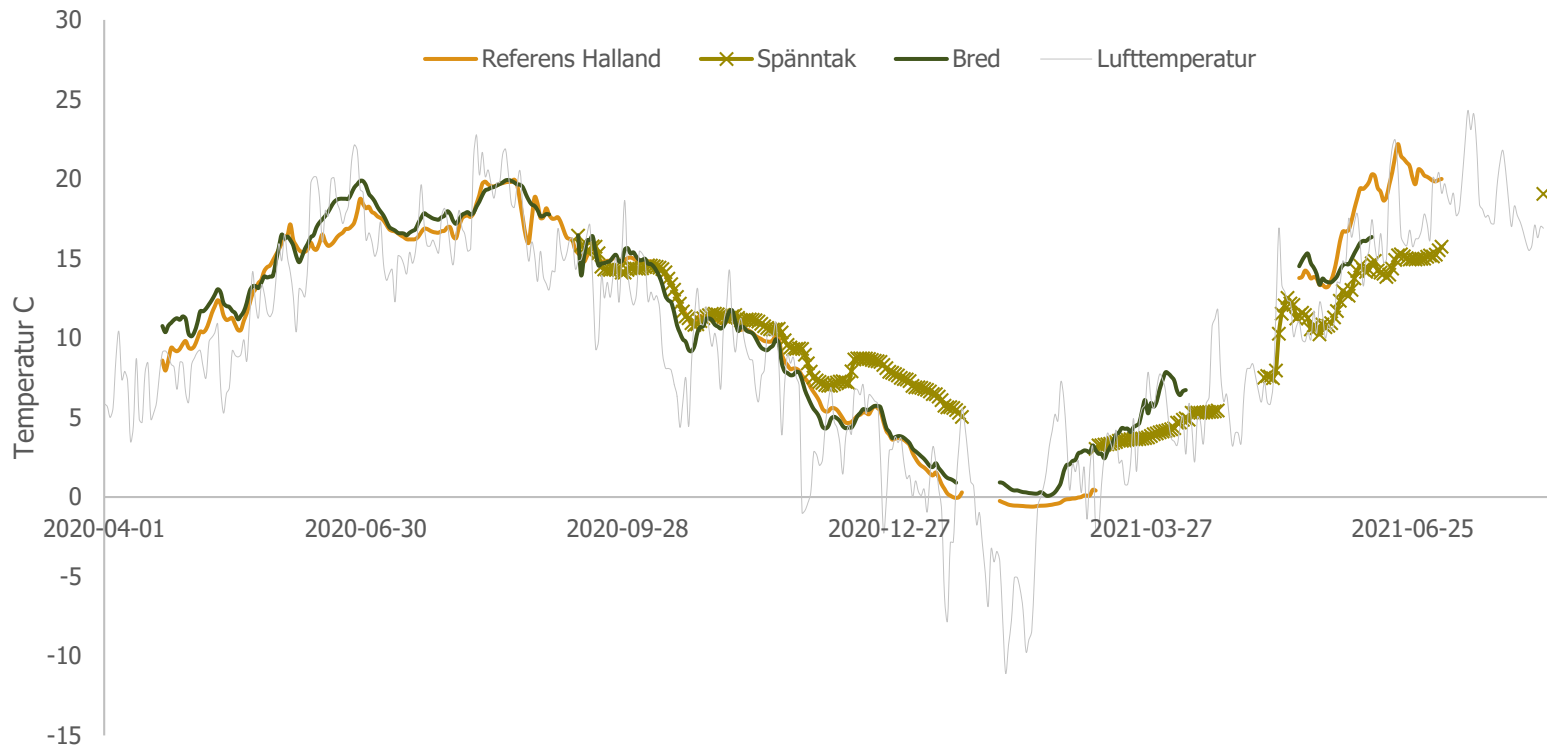

Att gräva ner brunnen ger ingen direkt temperaturnytta - konstant bredd och djup, samma på- och tömningsmönster (simulering)

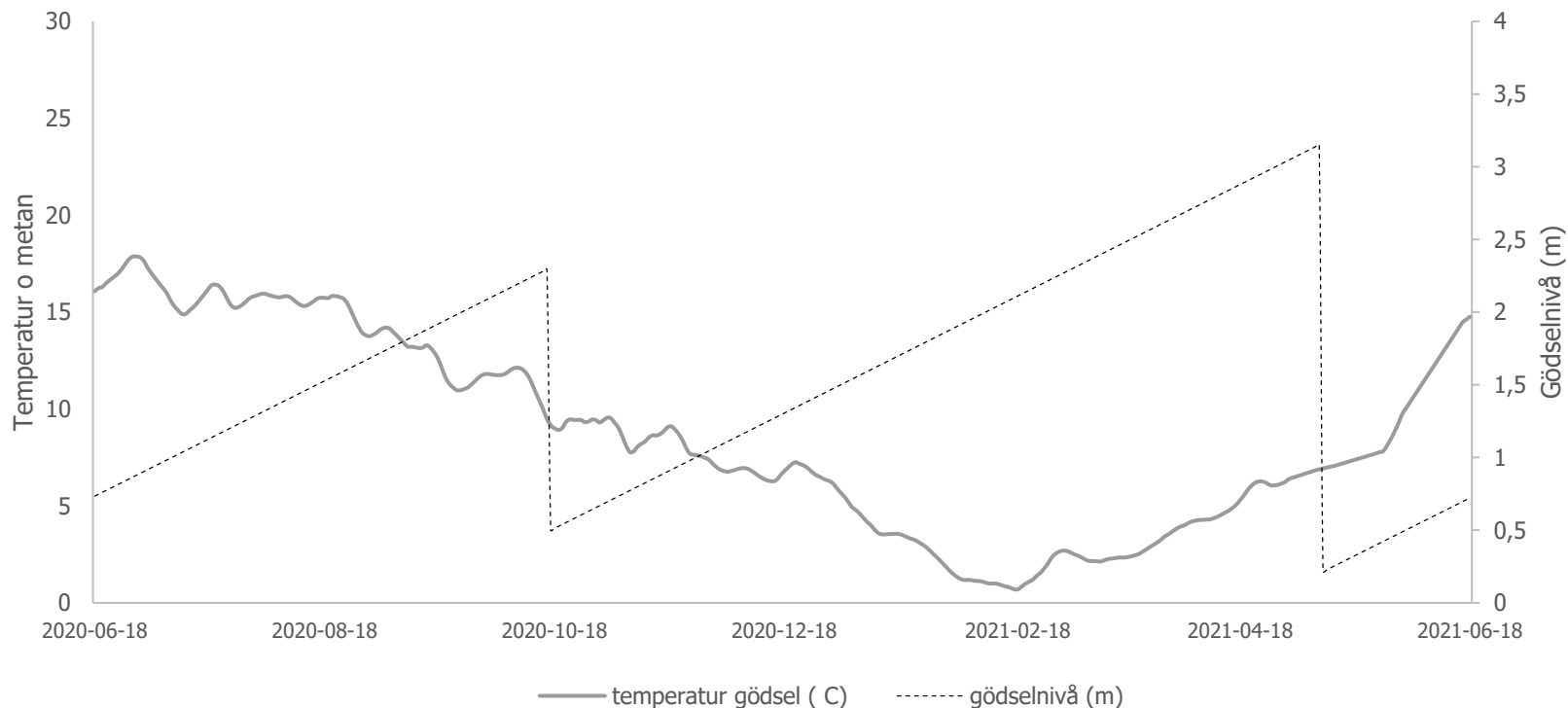
Med tak: Kallare på våren, varmare på hösten (Halland)

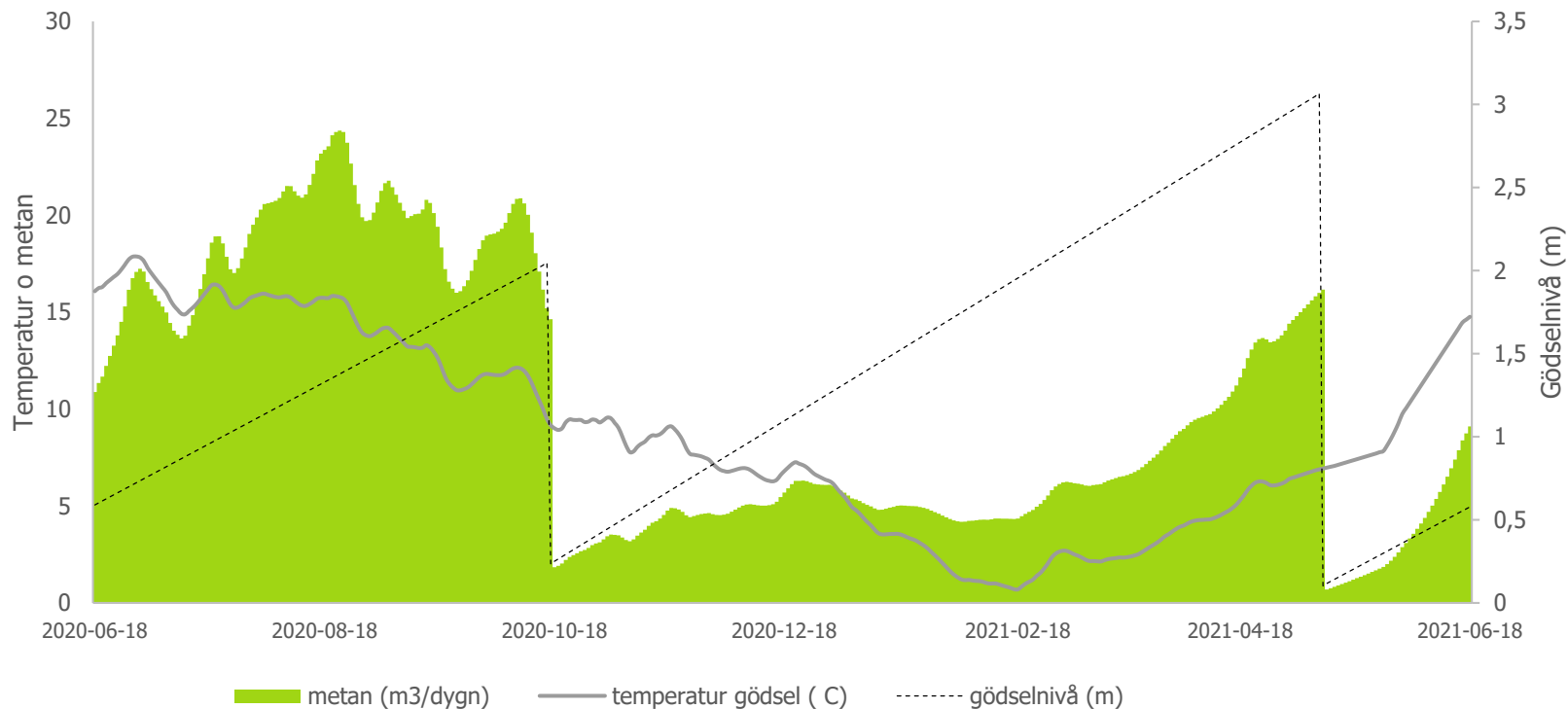

Några metanemissionsberäkningar

Metanemission - beror på temperatur och mängd gödsel i lagret

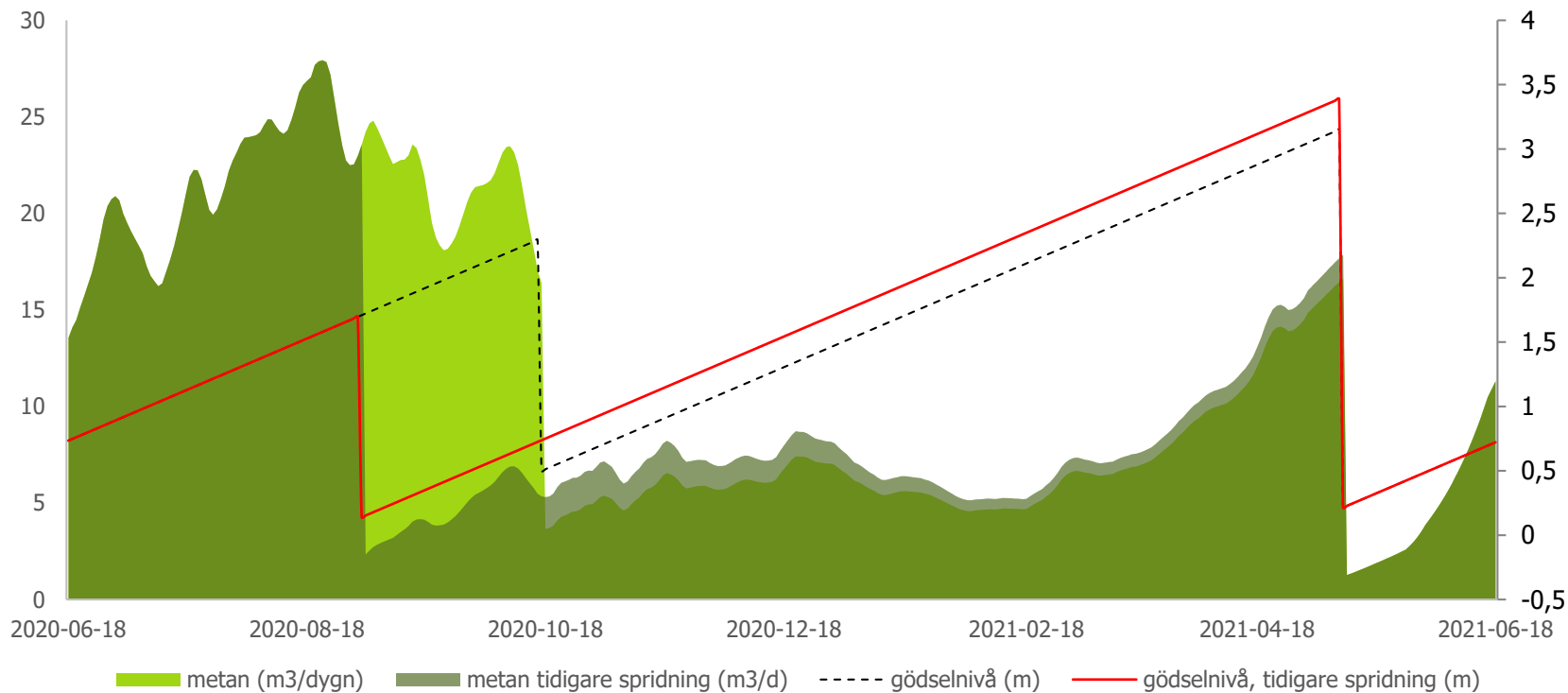

Metanemission - beror på temperatur och mängd gödsel i lagret

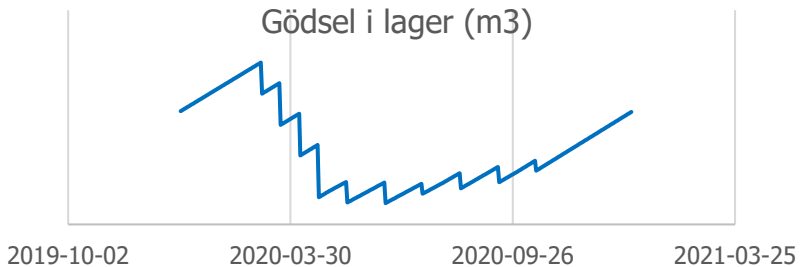

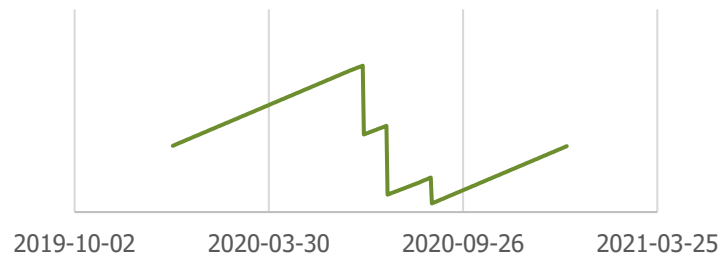
Lägre metanemissioner vid tidigare spridning på hösten, eller fler spridningstillfällen under säsong

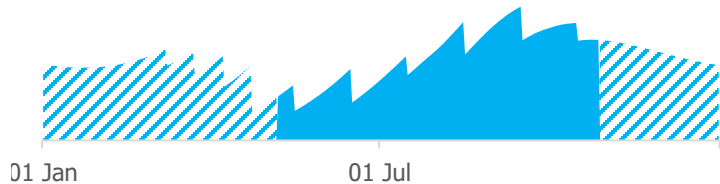
Gödsel i lager (m3)

Gödsel i lagrer (m3)

metanemissioner från lagring

metanemissioner från lagring

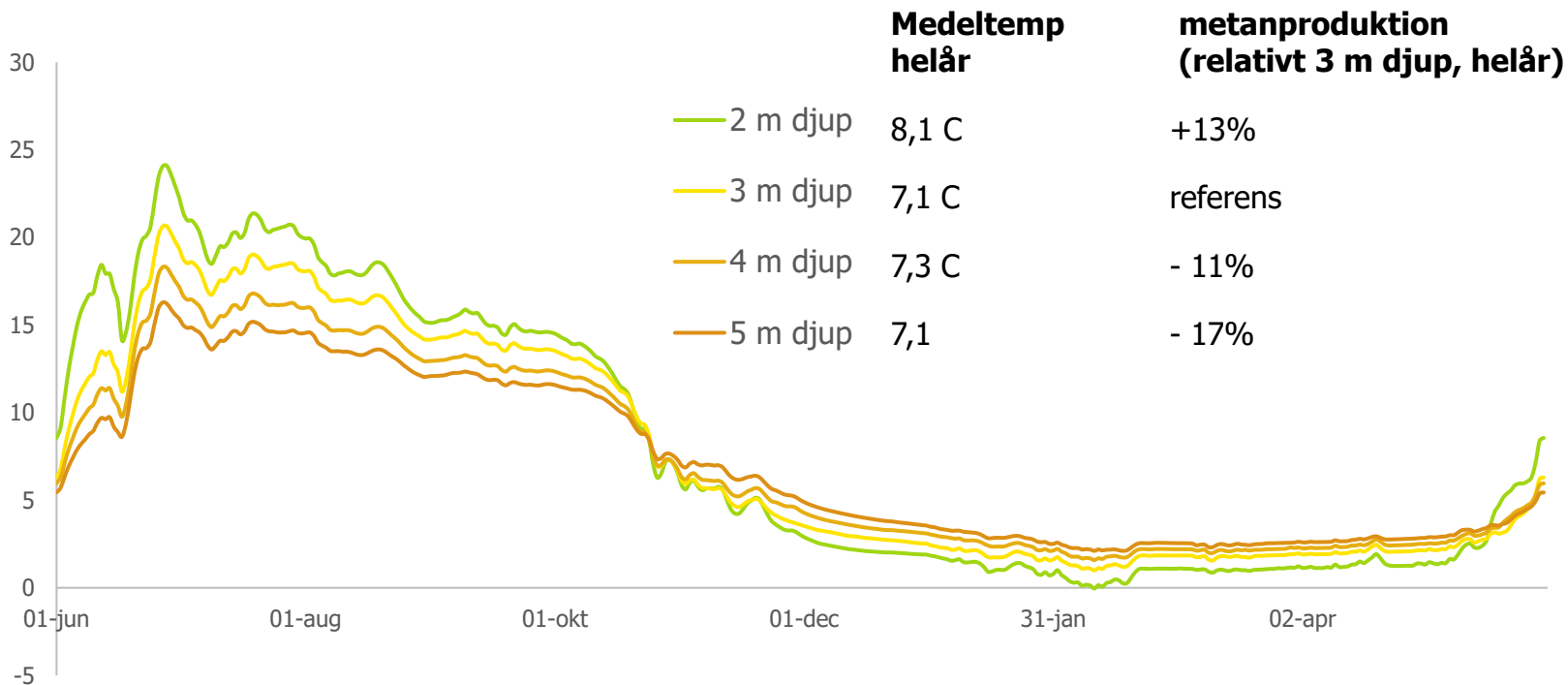

Djupare brunn fördelaktigt

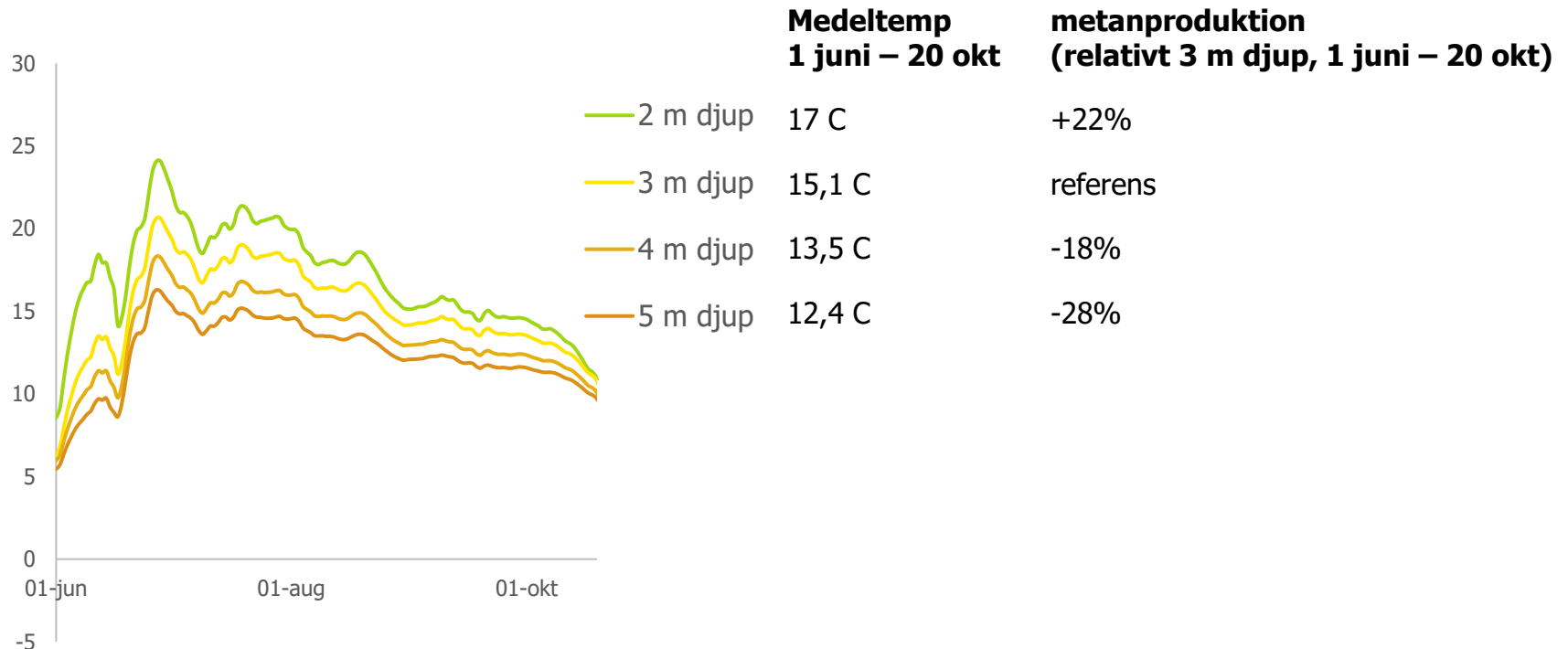
- Samma volym, men olika djup (simulering, baserat på Uppland)

Djupare brunn fördelaktigt

- Samma volym, men olika djup (simulering, baserat på Uppland)

Växtförslag

Träd och buskar

Urvalskriterier – träd och buskar

- Inga aggressiva rotsystem
- Tåliga mot sol och torka
- Skuggverkan för brunnen
- Täcka marken (ogräshämmande)
- Väldoftande
- Attraktivt för fåglar/insekter
- Årstidsväxlande utseende (bladfärg/blom)

Buskar

Bondsyrén. 3-4 m. zon 1-6

Fläder. 3-4 m.
zon 1-5

Kopparhäggmispel.
4-6 m.
zon 1-4(5)

Träd - flerstammiga

Rönnbärsapel. 4-6 m.
zon 1-4(5)

Ginnalalönn.
4-6 m. zon 1-5

Körsbärsplommon.
7-9 m. zon 1-4

Träd

Prydnadsrönn
4-5 m, zon 1-4

Oxel
10-15m, zon 1-5

Liten skogslind
10-12m, zon 1-5

Kostnad (exkl moms)

- Buskar (90 – 250 kr)
- Flerstammiga träd (900 – 2 000 kr)
- Träd (1 800 – 5 000 kr)

Priserna på träd varierar mycket beroende på vilken storlek man väljer

Anlagd plantering

- Pollinerare
- Viltskydd
  - Hare
  - Rapphöns mm

Slutsatser

Slutsatser

- Temperaturen har betydelse både för metan- och ammoniakavgång, men på olika sätt:
  - Metan: temperaturen i hela gödselvolymen
  - Ammoniak: temperaturen vid ytan
- Utformningen av brunn (bred, djup, skugga) har liten effekt på temperaturen i djupet av i brunnen, men ytan kan skilja och har större betydelse på grundare brunn
- Tak minskar ammoniakavgång, men påverkar inte metanbildningen i sig.
- Svämtäcke är viktig för minskad ammoniakavgång. Kan ev även oxidera metan (minska metanemissionen) → fördel av åtgärder som säkrar/skydda svämtäcket (t ex tak, minska vind)
- Men lustgas kan bildas i svämtäcket, inte på en blank yta eller i gödseln

Spridningsstrategi & Fyllnadsgrad

Utform-
ning

☺ Lite gödsel i lager när det är som varmast ute:
+ flera spridningstillfällen under sommarhalvåret
+ komma ut tidigt på vår och höst

☺ På sommaren är det bättre med få fulla brunnar än
slattar i många brunnar

☺ Töm brunnar med tak sist

! Tak i sig är ingen metanåtgärd